

Inhoud

Voorwoord	9
Introductie	11
1. Filosofie, recht en esthetica	11
2. Recht en religie	14
2.1 Kerk en staat	14
2.2 Religie als objectieve geest	18
3. Opzet en methode	21
Hoofdstuk I – Esthetica van de filosofie	25
1.1 Inleiding. Filosofie als kunst	25
1.2 Spinoza en de valstrik van de noodzakelijkheid	30
1.3 ‘Niet treuren of spotten, maar begrijpen’	34
1.4 De druppel en de oceaan	39
1.5 Genade en schepping	43
1.6 Schepping en zijn	46
1.7 Voorbij goed en kwaad. Naar een ethiek van het schone	49
1.8 Slotbeschouwing: over de vertwijfeling als gebrek aan mogelijkheid	57
Hoofdstuk II – Wat is waarheid?	61
2.1 Inleiding	61
2.2 Waarheid áchter het recht: de menselijke persoon	64
2.3 De subjectieve benadering: het idealisme	69
2.3.1 Excurs: Descartes en de subject-object scheiding	75
2.4 Waarheid in objectieve zin	80
2.4.1 Zijnsleer en ethiek	81
2.4.2 Waarheid en vrijheid	83
2.4.3 Het naturalistisch positivisme: de empirische benadering	85
2.4.4 Wezensfilosofie en individualisme	86
2.4.5 Waar is wat werkt. Het pragmatisme	87
2.5 Slotbeschouwing: Hegel	90
Hoofdstuk III – Waarheid als ontmoeting	93
3.1 Inleiding	93
3.2 In hoeverre kan men de waarheid leren? Kierkegaards <i>Filosofische kruimels</i>	94
3.3 Voorbij de autonome ethiek en het humanisme	99
3.4 De persoon als leidster	101

3.5	Persoon en ontmoeting	104
3.6	Verantwoordelijkheid en de onmiddellijke betrekking	108
3.7	Het geweten	111
3.8	Slotbeschouwing: Ecce Homo	117
Hoofdstuk IV – Recht en rede. Athene en Jeruzalem over het universele		121
4.1	Inleiding	121
4.2	Wat is water?	122
4.3	Athene: het idealisme	123
4.4	Rome: het immanente idealisme en het natuurrecht	126
4.5	De moderne kennistheorie	129
4.6	Jeruzalem: het christendom en het christelijk existentialisme	133
4.7	‘Zwijg, stompzinnige natuur!’	137
4.8	De sirenenzang van het positieve denken en de negatieve dialectiek van de rede	141
4.9	‘Verneder u, machteloze rede!’	143
4.10	Slotbeschouwing. Het personalistisch universum	145
Hoofdstuk V – Recht en liefde. Proeve hunner verhouding bij Plato en Kierkegaard		153
5.1	Inleiding	153
5.2	De armoede van eros en het streven naar eenheid en schoonheid	156
5.3	Gerechtigheid bij Plato	160
5.4	Dialectiek volgens Johannes Climacus	162
5.5	Liefde bij Kierkegaard	165
5.6	Gerechtigheid en recht bij Kierkegaard	170
5.7	Schoonheid en slavernij	177
5.8	Slotbeschouwing: idealisme, leiderschap en de persoon	182
Hoofdstuk VI – Soevereiniteit, ironie en het goddelijk gebod		189
6.1	Inleiding	189
6.2	Hegel en Kant over het liefdegebod	192
6.3	De ‘onwaarheid’ van het gebod in Hegels rechtsfilosofie	198
6.4	Kierkegaard: de plicht als teleologische suspensie van het ethische	204
6.5	Werken der liefde	212
6.6	Ironie in recht en politiek	222
6.7	Gebod, autonomie en soevereiniteit	226
6.8	Slotbeschouwing	230
Hoofdstuk VII – Het recht als de kunst der vergetelheid		235
7.1	Inleiding. De historische ziekte	235
7.2	Geschiedenis als de verwerkelijking van de vrijheid: August Comte	237
7.3	De ontwikkelingsgeschiedenis van het recht volgens de wet van de drie stadia	239
7.4	Comte’s dialectische einde als de Apocalyps van het recht	242
7.5	Het geweten en het Laatste Oordeel	246

7.6	Het einde als begin. Het ogenblik	249
7.7	Slotbeschouwing: Oblivio Magistra Juris	253
Hoofdstuk VIII – Rechtsvinding als schepping en kunst		257
8.1	Inleiding	257
8.2	De rechterlijke beslissing	259
8.3	Idee of Persoon / Idealisme en Personalisme	261
8.4	Uit de schaduw van de boom der kennis	265
8.5	De waarheid als ontmoeting	268
8.6	Het recht van de naaste	272
8.7	Slotbeschouwing: het geweten te recht	277
Hoofdstuk IX – Voor de wet. Rechtsvinding als existentieel en poëtisch proces		283
9.1	Inleiding	283
	Synopsis van Het Proces	283
	‘Voor de wet’ (de parabel)	284
9.2	Rechtsvinding en literatuur	285
9.3	Kafka en het existentialisme	288
9.4	De erfzonde	291
9.5	Angst, schuld en proces	293
9.6	Menselijkheid en liefde	296
9.7	De aporie van de wet en de tragiek van de rechtsvinding	300
9.8	Recht en verbeelding	305
9.9	Slotbeschouwing. Droom en werkelijkheid	308
Nawoord. In de waagschaal		311
1.	Uit de tuin van Voltaire	311
2.	Herinnering en toekomst	318
3.	Jobs tranen en het zand van de zee	321
4.	Ter besluit. Recht en hoop	325
Bibliografie		329
Index van zaken en personen		336